

ВІДГУК РЕЦЕНЗЕНТА

**на дисертацію СОРОКОПУД Ірини Олексіївни на тему:
«СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК НЕОАВАНГАРДНИХ РУХІВ В
ШКОЛАХ СТАНКОВОЇ ГРАФІКИ КИЄВА, ХАРКОВА (1990 - 2020 РР.).»**

представлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії (PhD)

**Спеціальність 023 – Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво,
реставрація
Галузь знань 02 – Культура і мистецтво**

Ступінь актуальності теми дослідження. Представлена до захисту дисертація присвячена становленню та розвитку мистецтва графіки кінця ХХ – початку ХХІ ст., що є важливим доповненням дослідженню образотворчого мистецтва України. Із здобуттям незалежності України відкрилися можливості нових тенденцій розвитку в станковій графіці. У цей період часу тривають вагомі зміни у художньо-образному та тематичному репертуарі, оновлюється техніка, продовжують трансформуватися прийоми, система виражальних засобів, набуває нових якостей графічна художня мова.

Розвиток неоавангардних рухів в школах станкової графіки в українському мистецтві позначився на сутності художніх феноменів кінця ХХ ст., актуалізувавши неоавангард як рефлексію процесів перехідного періоду. Дослідження розвитку регіональних мистецьких осередків графіки пов'язане з тим, що саме київській та харківській школам випало представляти найбільш загальні тенденції в еволюції мистецтва графіки в цілому в Україні, що і визначає актуальність теми даного дослідження.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Дисертаційна робота є результатом виконаних автором наукових досліджень відповідно планів науково-дослідних робіт кафедри аудіовізуального мистецтва Харківської державної академії дизайну і мистецтв. Предмет і об'єкт дослідження та

ракурс обраної проблематики відповідають паспорту дисципліни 023 – образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація.

Наукова робота базується на застосуванні системного й комплексного підходів у дослідженні київської та харківської графічних шкіл.

Обґрунтованість отриманих автором результатів забезпечена п'ятьма групами джерельної бази дослідження: 1) наукові праці; 2) архівні матеріали; 3) інтерв'ю та епістолярій митців; 4) довідкові видання (енциклопедії, словники тощо); 5) мистецькі об'єкти (твори). Ретельне дослідження джерельної бази дозволило дослідити феномен неоавангарду у контексті розвитку мистецтва графіки кінця ХХ – початку ХХІ ст. в Україні; виявити та проаналізувати основні тенденції у розвитку та взаємодії київської та харківської шкіл; визначити типологічні характеристики, притаманні розвитку обох регіональних осередків; проаналізувати неоавангардну художню мову графіки у межах хронології та визначеного дослідницького простору; охарактеризувати трансформаційні процеси в жанровому репертуарі графіки, а також в художньо-образних та формальних підходах. На прикладі аналізу конкретних творів мистецтва виявлено та проаналізовано основні прийоми графіки неоавангарду, які характеризують особливості еволюції регіональних мистецьких осередків графіки кінця ХХ – початку ХХІ ст.

Таким чином, мета, що пов'язана з визначенням особливостей становлення київського та харківського регіональних мистецьких осередків графіки у контексті розвитку тенденцій неоавангарду кінця ХХ – початку ХХІ ст., та завдання даного дослідження, а також використання як загальнонаукових, так і спеціальних методів дослідження сприяють обґрунтованості та достовірності виконання наукового завдання.

Достовірність і новизна отриманих результатів. Достовірність та обґрунтованість наукових положень, сформульованих в дисертації, базується на виявленні й систематизації наявних літературних джерел, їхньому подальшому опрацюванні та аналізі творчих здобутків провідних митців Києва та Харкова, що дозволило дослідити феномен неоавангарду в контексті

розвитку мистецтва графіки в межах регіональних мистецьких осередків зазначеного періоду часу (на прикладі київської та харківської школи графіки), визначити типологічні властивості розвитку художньої мови київської та харківської шкіл графіки, з'ясувати роль процесів трансформації художньої мови графіки у жанрових, стильових та художньо-образних підходах.

Підтвердженням достовірності наукових положень даної дисертації є додаток у вигляді шістдесяти дев'яти ілюстрацій, що надає унаочнення до наукового обігу дослідження.

Положення за темою дисертації опубліковані у семи наукових працях та пройшли апробацію на науково-практичних міжнародних конференціях.

Практичне значення результатів дослідження. Запропоновані дисертанткою результати дослідження можуть стати основою для створення програм теоретичних курсів з мистецтва графіки відповідного хронологічного періоду. Робота дає цілісне, науково обґрунтоване уявлення про розвиток неоавангардних тенденцій наприкінці ХХ – початку ХХІ ст. у контексті становлення та еволюції київського та харківського регіональних осередків мистецтва графіки. Вважаю можливим використання основних положень і матеріалів дисертації у навчальному процесі (у лекційних курсах із історії графіки), а також для розробки і обґрунтування навчально-методичних посібників.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та дотримання принципів академічної доброчесності. За своїм змістом дисертація Ірини Сорокопуд є завершеною науковою працею і свідчить про дотримання принципів академічної доброчесності. Дане дисертаційне дослідження є результатом самостійних досліджень здобувача і не містить елементів фальсифікації, компіляції, фабрикації, плагіату та запозичень. Використані ідеї, результати і тексти інших авторів мають належні посилання на відповідні джерела.

Структура дисертації досить чітка та співвіднесена з проблемами, порушеними в дослідженні. Стиль написання тексту характеризує логіка і

достатня чіткість висловлювань. Дослідження складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, що налічує 152 позиції, та додатків. Загальний обсяг дисертації – 179 с. У додатку до дисертації наведено 69 ілюстрацій у відповідності до київського та харківського регіональних мистецьких осередків кінця ХХ – початку ХХІ ст..

У **вступі** авторка, дотримуючись необхідних вимог, досить чітко визначила об'єкт і предмет дослідження, узгодивши їх з метою і завданнями, розкрила методологічні засади роботи, наукову новизну та теоретичну значущість результатів дослідження, надала відомості про апробацію ключових положень дисертації.

У **першому розділі** проаналізовано значне коло джерел стосовно київської та харківської графічних шкіл та загальних теоретичних підходів у дослідженні графіки в контексті неоавангардних тенденцій розвитку. Вдало визначені методи дослідження, відібрані за їхньою відповідністю вирішувати заявлені завдання. Аналіз історіографії теми дисертації показує існування низки протиріч та дискусійних питань, пов'язаних із постійною мінливістю неоавангарду, що засвідчує потребу в посиленні вивчення творчості конкретних мистецьких осередків, що є безпосередніми носіями та виразниками художніх інновацій.

Другий розділ присвячено розгляду типологічних особливостей графіки неоавангарду київського та харківського регіональних мистецьких осередків. Значна увага приділена визначенню поняття «неоавангард» як напрямку образотворчого мистецтва в широкому сенсі, так і стосовно безпосередньо графіки. Зроблено порівняльний аналіз творчості київської та харківської графічних шкіл та виявлені спільні риси та особливості кожного осередку. На мій погляд, бажано у висновках до другого розділу більш конкретно позначити спільні та відмінні риси обох шкіл, а також збагатити ілюстративний матеріал до другого розділу.

У **третьому розділі** розглянуті неоавангардні прийоми графічної мови в творах художників графіків київської та харківської школи. Виявлені

характерні особливості притаманні обом школам. Розглянута особлива роль творчих об'єднань та груп.

Мистецтво неоавангарду у контексті художньо-образних ремінісценцій київської школи графіки характеризується взаємодією низки прийомів та підходів, які в історичному становленні цього регіонального осередку упродовж кін XX – початку XXI ст. сформували повноцінну образно-стильову систему. Її важливою властивістю є діалог живописних та графічних художніх прийомів, які виражаються у проникненні окремих елементів станкової художньої мови до простору графічного вираження.

Неоавангард як художня мова харківської школи графіки кінця XX – початку XXI ст. розвивався на ґрунті переосмислення та трансформації історичного авангарду. Центральним мотивом харківського неоавангарду є деконструкція та «розпредметнення» у художній мові графіки. Символізм та знаковість є важливими характеристиками специфічного стану неоавангардної графічної мови, що перебуває на перетині із графічним дизайном та прикладною графікою.

Оприлюднення результатів наукової роботи. Наукові результати дисертації висвітлено у чотирьох наукових публікаціях здобувача, Також результати дослідження були апробовані на трьох міжнародних науково-практичних конференціях.

Наукові результати, викладені в даній дисертаційній роботі, висвітлені у наукових публікаціях здобувача та відповідають вимогам п. 8–9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії».

Зауваження та дискусійні питання щодо змісту дисертації. Перше зауваження: у другому розділі зазначено, що існують типологічні характеристики схожості та відмінності художніх шкіл, але не конкретизовано які саме.

Друге зауваження: у другому розділі на сторінці 77 є посилання на ілюстрації 2.6, 2.7, 2.8, яких немає у додатках.

Третє зауваження: подекуди в тексті дисертації зустрічаються орфографічні, синтаксичні та механічні помилки, що потребує уважного граматичного редагування.

Дискусійним є питання: чи не замало вісім ілюстрацій до другого розділу дисертаційного дослідження?

Висновок про відповідність дисертації вимогам Порядку присудження наукових ступенів.

Дисертаційна робота Сорокопуд Ірини Олексіївни на тему «Становлення та розвиток неоавангардних рухів в школах станкової графіки Києва, Харкова (1990 - 2020 рр.)» не порушує принципів академічної доброчесності та є закінченим науковим дослідженням. Дисертаційна робота за актуальністю, теоретичною та практичною цінністю здобутих результатів, обґрунтованістю висновків повністю узгоджується з науковим профілем спеціальності 023 – «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація» та відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 26 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненням від 19.05.2023 № 502) і Постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12.01.2022 року № 44 (зі змінами, внесеними згідно з Постановою КМ №341 від 21.03.2022).

Здобувач Сорокопуд Ірина Олексіївна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 02 «Культура і мистецтво» за спеціальністю 023 – «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація».

Рецензент:

доцент, кандидат мистецтвознавства,

доцент кафедри живопису

Харківської державної

академії дизайну і мистецтв / _____ / Людмила ГОРБАТЕНКО

М.П.

«__» _____ 2024 р.